

KANTTEKENINGEN

N IET-ESSENTIEEL

De covid-19-saga beheerst nu al een jaar het nieuws. In die tijdspanne is daar ook een eigen taaltje rond ontstaan. Er is de 'curve' die dagelijks stijgt of daalt en die we moeten proberen 'af te vlakken' zodat we op een 'plateau' komen. Dat kan te hoog of te laag zijn, een zaak dus om te 'monitoren'. Statistische overzichten zijn belangrijk voor beleidsmakers die tegenwoordig vooral snel moeten 'schakelen'. Ze doen een beroep op een 'taskforce' die een 'strategie' uitwerkt. Als daar voldoende 'draagvlak' voor is, kunnen de plannen 'uitgerold' worden. Luister of kijk dezer dagen naar het nieuws en vink aan hoeveel keer die woorden aan bod komen. Je kan overigens net zo goed niet kijken of luisteren: buiten covid-19 is er geen nieuws! Je houdt beter je brievenbus in de gaten om te zien of er een uitnodiging van een vaccinatiecentrum in zit. Dan weet je meteen of de dames en heren in de cockpit snel 'geschakeld' hebben en of de plannen nu eindelijk zijn 'uitgerold' tot aan je voordeur. Het enige wat je dan mist is de romantiek die gepaard gaat met het op- en neergaan van de 'curve'. Zoals: 'We zien de berghut liggen, maar de tocht ernaartoe loopt langs moeilijke paden.'¹

¹ Minister Frank Vandenbroucke op 6 februari 2020 op Radio 1

Er zijn ook woorden die in de huidige context een diepere lading hebben gekregen. Zo weten we nu wat *essentieel* en *niet-essentieel* is. Er zijn bijvoorbeeld *essentiële* en *niet-essentiële* winkels. In vroegere tijden zouden we gesteld hebben dat de bakker, de slager, de groenteboer en het winkeltje om de hoek *essentieel* waren. Vandaag is de situatie veel complexer, met megawinkels waar zowat alles en nog wat wordt aangeboden. In onze *essentiële* winkels liggen zo al gauw heel wat *niet-essentiële* producten. Je zou er kunnen van uitgaan dat de oefening om het *essentiële* van het *niet-essentiële* te onderscheiden ons koopgedrag zou aanscherpen. Dat we erdoor bewust zouden worden van de vele dingen waar we ons druk om maken en die we niet nodig hebben. Maar niets is minder waar.

Het kan ook niet, zegt bestsellerauteur Noah Harari, want dan zou heel ons economisch systeem instorten. In zijn alom geprezen boek *Sapiens* analyseert hij hoe wij geëvolueerd zijn naar een nieuw soort ethiek: *het consumentisme*. *Het consumentisme*, schrijft Harari, *ziet de consumptie van steeds meer producten en diensten als iets positiefs. Het moedigt mensen aan iets leuks voor zichzelf te kopen, zichzelf te verwen-*

nen en zichzelf desnoods langzaam om zeep te helpen door overconsumptie. Zuinigheid is een ziekte die moet uitgeroeid worden. (...) Het consumentisme heeft heel hard gewerkt, geholpen door de populaire psychologie ('Doe wat goed voelt!'), om mensen ervan te overtuigen dat luxe goed voor je is en dat zuinigheid een vorm van zelfonderdrukking is.²

Voor het eerst in de geschiedenis van de mensheid is er een *geloofssysteem*, stelt Harari, *waarvan de volgelingen daadwerkelijk doen wat van hen verlangd wordt*. Voor christenen, boeddhisten of aanhangers van andere religies is het vele malen moeilijker om aan het ideaal dat hen wordt voorgehouden, te beantwoorden. Dat gaat gepaard met zelfverloochening, barmhartigheid en tolerantie tegenover anderen. Het kapitalistisch-consumentistische ideaal daarentegen *belooft het paradijs op voorwaarde dat de rijken hebzuchtig blijven en moeite doen om [te investeren en] nog meer geld te verdienen en dat de massa de vrije baan geeft aan zijn verlangens en passies en steeds meer koopt.³*

Meteen wordt duidelijk waarom religie, de echte dan, *niet-essentieel* is.

² Yuval Noah Harari, *Sapiens – Een kleine geschiedenis van de mensheid*, pp. 373-374

³ Idem, pp. 375-376

Wat in de balans ligt is het evenwicht tussen de fysieke gezondheid van de bevolking en het in stand houden van een economisch bestel dat gestoeld is op ongebreideld consumeren. Al de rest is van secundair belang, om niet te zeggen te verwaarlozen. Reikhalzend kijken we al uit naar de terugkeer van het 'oude normaal'. En dat zal er nog feestelijker uitzien dan voorheen. Analisten gaan er inderdaad van uit dat het geld dat we de voorbije maanden niet hebben kunnen uitgeven, straks massaal over de toonbank zal gaan. Met andere woorden: we gaan *nóg* meer kopen en genieten!

Een ramp, een crisis is doorgaans iets wat mensen doet nadenken. In vroegere tijden liepen de kerken dan vol en werden novenen gebeden om het onheil af te wenden. Het was ook een moment van inkeer en bezinning. Dat is met covid-19 niet het geval, overtuigd als we zijn dat technologie en wetenschap – *het vaccin* – ons hieruit zullen 'bevrijden', zodat we opnieuw slaaf kunnen worden van onze luxueuze manier van leven. Dat dit nefast is voor de planeet en niet iedereen daar in gelijke mate van kan profiteren, doet nu even niet ter zake.

En zo komt het dat er in ons land nauwelijks beroering is ontstaan toen de kerken op slot gingen. Nadat de joodse

gemeenschap vorig jaar in december naar de Raad van State stapte om erop te wijzen dat de coronamaatregelen raakten aan de grondwettelijk verankerde vrijheid van eredienst, kwam er een subtiele toegeving: vijftien (15!) mensen zouden voortaan getolereerd worden in een gebedshuis. Een maatregel die ook geldt voor basilieken en kathedralen! En ... voor wie afscheid moet nemen van een geliefde! En dan weten hoe we in warenhuizen, zeker in de weekends, tegen elkaar aan schurken om onze overdadige consumptiehonger te stillen.

Misschien moeten we ons troosten bij de gedachte dat *niet-essentieel* geen categorie is waar je niet uit wegraakt. Tot voor kort waren de kappers *niet-essentieel*. Maar toen we met ons wild uitgegroeid kapsel amper nog durfden buitenkomen, veranderde hun statuut. Van de ene dag op de andere werden ze *essentieel*. Een verlossing voor mensen met een weelderige haarbos, maar ook een eerste stap richting 'het rijk van de vrijheid', de belofte dat de feesttent straks weer opengaat.

Zou het toeval zijn dat Luc Versteyleen, de man die vijftig jaar geleden al verkondigde dat we *anders* moeten *gaan* *leven*, precies nu er het bijltje bij heeft neergelegd?

Guido CAERTS